

Stanisława Kurek-Kokocińska

Studia bibliotekoznawcze w Polsce

Historia i ewolucja
w latach 1945–2015
*ze szczególnym
uwzględnieniem
przykładu
Uniwersytetu
łódzkiego*

WYDAWNICTWO
UNIwersytetu
ŁÓDZKIEGO

Studia bibliotekoznawcze w Polsce

Historia i ewolucja
w latach 1945–2015

WYDAWNICTWO
UNIwersytetu
Łódzkiego

Stanisława Kurek-Kokocińska

Studia bibliotekoznawcze w Polsce

**Historia i ewolucja
w latach 1945–2015**

*ze szczególnym
uwzględnieniem
przykładu
Uniwersytetu
Łódzkiego*

Stanisława Kurek-Kokocińska – Uniwersytet Łódzki, Wydział Filologiczny
Katedra Informatologii i Bibliologii, 90-236 Łódź, ul. Pomorska 171/173

RECENZENT

Anna Tokarska

REDAKTOR INICJUJĄCY

Urszula Dzieciatkowska

OPRACOWANIE REDAKCYJNE

Ewa Siwińska

SKŁAD I ŁAMANIE

AGENT PR

PROJEKT OKŁADKI

Katarzyna Turkowska

Zdjęcie wykorzystane na okładce: © Depositphotos.com/Andrey_Kuzmin

© Copyright by Stanisława Kurek-Kokocińska, Łódź 2016
© Copyright for this edition by Uniwersytet Łódzki, Łódź 2016

Wydane przez Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego
Wydanie I. W.07187.16.0.M

Ark. wyd. 11,4; ark. druk. 12,625

ISBN 978-83-8088-161-7
e-ISBN 978-83-8088-162-4

Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego
90-131 Łódź, ul. Lindleya 8
www.wydawnictwo.uni.lodz.pl
e-mail: ksiegarnia@uni.lodz.pl
tel. (42) 665 58 63

SPIS TREŚCI

Wstęp.....	7
Rozdział I. Rozwój akademickiego kształcenia bibliotekarzy i specjalistów informacji naukowej.....	9
1.1. Temat i metoda	9
1.2. Kształcenie akademickie w Polsce w kontekście zmian ustawodawstwa o szkołach wyższych	10
1.3. Początki i rozwój studiów bibliotekoznawczych w latach 1945/1946–1974/1975.....	13
1.4. Rozwój studiów bibliotekoznawczych w okresie PRL w latach 1975/1976–1989.....	29
1.5. Usytuowanie studiów bibliotekoznawczych w strukturze szkoły wyższej ..	31
1.6. Studia bibliotekoznawcze a przyszłe możliwości zatrudnienia	37
1.7. Uwarunkowania rozwoju studiów bibliotekoznawczych po transformacji społeczno-ustrojowej	45
1.8. Uwagi końcowe	67
Rozdział II. Modelowanie specjalistycznych kwalifikacji	69
2.1. Temat i źródła	69
2.2. Metoda	78
2.3. Ewolucja w realizowaniu przedmiotów i zagadnień nauczania na studiach bibliotekoznawczych w świetle programów kształcenia	80
2.3.1. Początki modelowania specjalistycznych kwalifikacji bibliotekarzy.	83
2.3.2. Przedmioty i zagadnienia nauczania w świetle wybranych programów i standardów kształcenia bibliotekarzy i specjalistów informacji do 2012 r.	85
2.3.3. Przedmioty i zagadnienia nauczania w świetle wybranych programów kształcenia bibliotekarzy i specjalistów informacji po 2012 r.	104
2.4. Uwagi końcowe	119
Rozdział III. Tematyka prac dyplomowych realizowanych na studiach bibliotekoznawczych.....	123
3.1. Temat i metoda	123
3.2. Przegląd tematyki z zakresu bibliologii, informatologii i dyscyplin pokrewnych w świetle prac dyplomowych	126
3.3. Uwagi końcowe	175
Zakończenie	179

Bibliografia.....	181
Opracowania.....	181
Źródła.....	188
Strony WWW instytutów, katedr, pracowni w uniwersytetach	193
Spis prac	197
Spis tabel	199

WSTĘP

Inspiracją do przygotowania prezentowanej publikacji stał się jubileusz 70-lecia Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego. Pierwotnym zamiarem było przygotowanie niewielkiego tekstu związanego z obchodzoną rocznicą. W trakcie pracy nad tematem stopniowo rozwijał się pomysł opracowania, które wykroczyło by poza doświadczenia i praktykę łódzkiego ośrodka.

Historia bibliotekoznawstwa toczyła się na Uniwersytecie Łódzkim od jego powstania zaraz po II wojnie światowej. W tej uczelni zapoczątkowany został rozwój studiów bibliotekoznawczych w Polsce, które w późniejszym okresie podjęły również inne szkoły wyższe. Po wprowadzeniu problematyki księgoznawstwa do uniwersyteckich sal wykładowych udziałem Katedry Bibliotekoznawstwa UŁ stało się poniekąd wypracowanie dzisiejszej pozycji bibliologii i informatologii pośród dyscyplin naukowych.

Rzeczony rozwój studiów kształcących bibliotekarzy i specjalistów informacji przebiegał w poszczególnych ośrodkach indywidualnie, jednak w kontekście zmian ustawodawstwa szkół wyższych, rozwoju dyscypliny oraz zmieniających się programów kształcenia. Na tym tle można obserwować drogę akademickiego bibliotekoznawstwa oraz przemiany studiów przygotowujących kadry do pracy w bibliotekach i placówkach informacji oraz w innych instytucjach kultury.

Studia humanistyczne bibliotekoznawstwa powoli przechodzą do historii. W obszarach kształcenia związanych z bibliologią i informatologią uczelnie prowadzą już różne inne kierunki studiów.

Spojrzenie na 70-letni okres istnienia studiów, faktycznie zapoczątkowanych jako bibliotekoznawcze, skłania do obszerniejszej wypowiedzi. Jej pierwszym celem jest próba opisanie studiów akademickich w zakresie dyscyplin badających książkę, bibliotekę i informację oraz wykazania przemian, którym podlegały i które dokonywały się w ich obszarze.

Na zawartość niniejszego studium składają się trzy zasadnicze części. Każda z nich stanowi samodzielne zagadnienie pod względem koncepcyjnym, a elementem spajającym całość jest ewolucja studiów bibliotekoznawczych.

W części pierwszej omówiono rozwój akademickiego kształcenia w zakresie bibliotekoznawstwa i informacji naukowej w okresie 70 lat w kontekście przemian organizacyjnych szkolnictwa wyższego oraz uwarunkowań prawnych, społecznych i technologicznych, które zaistniały w otoczeniu bibliotek i ośrodków

informacji. W części drugiej przedmiotem uczyniono modelowanie akademickich kwalifikacji bibliotekarzy i specjalistów informacji na podstawie programów kształcenia przygotowanych centralnie i programów lokalnych. Trzecia część jest charakterystyką treści kształcenia na podstawie analizy tematyki obecnej w pracach dyplomowych (magisterskich i licencjackich) wykonanych przez studentów bibliotekoznawstwa i informacji naukowej.

Zasięg czasowy rozważań obejmuje studia bibliotekoznawcze od ich zainicjowania na Uniwersytecie w Łodzi, w 1945 r., poprzez okres PRL, a następnie lata transformacji ustrojowej ostatniego 25-lecia. Zasięg chronologiczny uwzględnia moment związany z reformą szkolnictwa wyższego w formie Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego (2011) i sytuację do 2015 r.

Zakres rozważań dotyczy studiów bibliotekoznawczych w Polsce, jednak z uwagi na historycznie określoną rolę Katedry Bibliotekoznawstwa UŁ jej przykład zajął więcej miejsca. Dorobek dydaktyczny Katedry w postaci prac dyplomowych (magisterskich i licencjackich) wykonanych tu od 1950 r. posłużył do przedstawienia w zarysie problematyki naukowej studiów bibliotekoznawczych.

Podjęta próba sportretowania studiów kształcących bibliotekarzy i specjalistów informacji naukowej na przestrzeni 70 lat opiera się na badaniu źródeł i analizie literatury przedmiotu, przypomina ważniejsze zdarzenia i fakty. To trudne i odpowiedzialne zadanie ponieważ wyznaczył obecny czas zmian.

ROZDZIAŁ I

ROZWÓJ AKADEMICKIEGO KSZTAŁCENIA BIBLIOTEKARZY I SPECJALISTÓW INFORMACJI NAUKOWEJ

1.1. Temat i metoda

Akademickie kształcenie bibliotekarzy w Polsce zostało zainicjowane na nowo powstałym Uniwersytecie Łódzkim w maju 1945 r.¹ Jubileusz uczelni stał się więc także jubileuszem 70-lecia łódzkiego ośrodka bibliotekoznawstwa, a zarazem rocznicą istnienia studiów poświęconych problematyce książki, biblioteki i informacji. Ten fakt skłonił do spojrzenia ze szczególną uwagą na zagadnienie kształcenia bibliotekarzy i specjalistów informacji naukowej na przestrzeni lat.

Piśmiennictwo dotyczące kształcenia bibliotekarzy na wyższej uczelni jest liczne, rozproszone i o różnym charakterze. Wielu autorów publikowało na ten temat, przeważnie w opracowaniach zbiorowych oraz na łamach najważniejszych czasopism dziedzinowych wydawanych przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich czy też przez innych wydawców, w tym wydawców uczelnianych.

W tej części prezentowanego opracowania moim zamiarem jest opisanie rozwoju akademickiego bibliotekoznawstwa na tle sytuacji w dziedzinie szkolnictwa wyższego w Polsce oraz okoliczności, które zaistniały w otoczeniu bibliotek i pokrewnych placówek informacji. Ta perspektywa wydaje się potrzebna, pozwoli bowiem zaprezentować przebieg edukacji w uczelniach w szerszym kontekście i lepiej zrozumieć przemiany studiów kształcących bibliotekarzy i specjalistów informacji na poziomie wyższym.

W obrazie studiów poświęconych problematyce książki, biblioteki i informacji wyeksponowany został przykład łódzkiego ośrodka przez wzgląd na historyczną rolę Katedry Bibliotekoznawstwa. Jej indywidualne dzieje stały się w pewnym stopniu elementem porządkującym tok myśli.

¹ O uniwersytecie, <http://uni.lodz.pl/ouni/uni> [dostęp 1 listopada 2015].

Metodą pracy jest analiza i interpretacja niepublikowanych materiałów archiwalnych (dokumentacja Katedry Bibliotekoznawstwa UŁ) oraz dokumentów życia społecznego (dostępnych w BUŁ), materiałów źródłowych (w postaci dokumentów prawnych), a także wybranych publikacji.

1.2. Kształcenie akademickie w Polsce w kontekście zmian ustawodawstwa o szkołach wyższych

Kształcenie bibliotekarzy i specjalistów informacji naukowej na poziomie wyższym odbywa się w uczelniach według przepisów zawartych w aktach prawnych. Należy sięgnąć w przeszłość, by spróbować naszkicować przebieg zmiany tych studiów w kontekście zmian ustawodawstwa o szkołach wyższych.

Od 1945 r. do dzisiaj sytuacja w dziedzinie szkolnictwa wyższego zmieniała się niejednokrotnie. Wypada zauważyć, że uregulowanie zasad organizacyjnych i sposób funkcjonowania szkolnictwa wyższego jest efektem wydanych przez organy władzy kolejnych aktów prawnych. Sprawy szkół wyższych regulował najpierw dekret, a potem ustawy (często nowelizowane) oraz liczne rozporządzenia i zarządzenia pochodzące od właściwych ministrów.

Wymowa treści obecnych w dokumentach podstawowych dla kształcenia na poziomie wyższym świadczy o tym, jakie przeobrażenia dokonały się w naszym kraju. Warto przyjrzeć się choćby wybranym zapisom, by unaocnić i zilustrować kontekst, w jakim przyszło rozwijać się szkolnictwu wyższemu i kształcić kadry specjalistów.

Po zakończeniu II wojny światowej jednym z pierwszych dokumentów w sprawach nauki² był Dekret o organizacji nauki i szkolnictwa wyższego z 1947 r.³ Zawarte tam stwierdzenie „badania naukowe są wolne [art. 1]” zawierało w sobie przekaz o działaniu uczelni wolnym od względów ideologicznych.

W kolejnych aktach prawa o szkolnictwie wyższym pojawił się charakterystyczny dla PRL motyw polityczny. W ustawie o szkołach wyższych z 1951 r. napisano:

- Szkoły wyższe aktywnie uczestniczą w budowie socjalizmu w Polsce Ludowej
- przez prowadzenie twórczych badań naukowych,
- kształcenie pracowników nauki i przygotowywanie ich do pracy badawczej i dydaktycznej,

² Zob. Dekret z dnia 1 listopada 1945 r. o zmianie przepisów dotyczących szkół akademickich i stosunku służbowego profesorów i pomocniczych sił naukowych tych szkół. Dz.U.R.P. 1945 nr 56 poz. 313. W art. 5. jest zapis o mianowaniu w ciągu 2 lat od wejścia w życie dekretu profesorów państwowych szkół akademickich spośród docentów lub profesorów, „a w szczególnych przypadkach spośród niehabilitowanych pracowników naukowych z pominięciem postępowania określonego” w ustawie o szkołach akademickich z 1933 r.

³ Dekret z dnia 28 października 1947 r. o organizacji nauki i szkolnictwa wyższego. Dz.U.R.P. nr 66 poz. 415.

- kształcenie i wychowywanie kadr wysoko kwalifikowanej inteligencji zawodowej [...],
- rozwijanie i pielęgnowanie kultury naukowej i postępu technicznego⁴.

Z tego samego roku pochodzi ustawa o szkolnictwie wyższym i o pracownikach nauki. W jej pierwszych zdaniach przypomniano pracownikom nauki pryncypia ustrojowe:

Szkoły wyższe, kształcąc i wychowując kadrę inteligencji ludowej w duchu ofiarnej służby ojczyźnie, walki o pokój i socjalizm:[...] przygotowują pracowników [...], kształcą pracowników [...], organizują i prowadzą badania naukowe, [...] biorą udział w upowszechnieniu nauki i techniki oraz w szerzeniu naukowego poglądu na świat⁵.

Po kilkunastu latach podobne zapisy świadczące o tym, że szkoły wyższe uczyniono w Polsce jednym z ogniw scentralizowanego państwa, zamieszczone zostały w ustawie o zmianie ustawy o szkołach wyższych w 1965 r. oraz w jej znowelizowanej wersji w 1968 r.:

Szkoły wyższe i wyższe szkoły zawodowe aktywnie uczestniczą w budowie socjalizmu w Polsce Ludowej przez kształcenie i wychowywanie kadr inteligencji zawodowej, prowadzenie badań naukowych, rozwijanie i pielęgnowanie kultury narodowej, współdziałanie w rozwoju postępu technicznego⁶.

Ustawa z grudnia 1968 r., jak czytamy w naukowej publikacji, była „swoistą karą za protesty młodzieży przeciwko przybierającej na sile represyjności reżimu PRL w marcu 1968 r. i solidaryzowaniu się z nią wielu pracowników nauki”⁷. Prócz stwierdzenia, iż „Szkoły wyższe aktywnie uczestniczą w budowie socjalizmu w Polsce Ludowej” [art. 1.1]⁸, w tej ustawie zawarto zapis włączający w życie uczelni dodatkowe „siły”:

Głównymi czynnikami wychowawczego działania szkoły są [...] praca ideowo-wychowawcza rozwijana wspólnie z organizacjami politycznymi i młodzie-

⁴ Ustawa o szkołach wyższych z dnia 5 listopada 1951. Dz.U. nr 68 poz. 336, art. 1.

⁵ Ustawa o szkolnictwie wyższym i o pracownikach nauki z dnia 15 grudnia 1951 r. Dz.U. 1952 nr 6 poz. 38, art. 1.

⁶ Ustawa o zmianie ustawy o szkołach wyższych z dnia 31 marca 1965 r. Dz.U. nr 14 poz. 98, art. 1.2.

⁷ S. Waltoś: *Korzenie współczesnego szkolnictwa wyższego – ścieżki tradycji*. W: *Szkolnictwo wyższe w Polsce, ustrój – prawo – organizacja*. Kraków–Rzeszów–Zamość 2012, s. 42.

⁸ Ustawa o zmianie ustawy o szkolnictwie wyższym z dnia 20 grudnia 1968 r. Dz.U. nr 46 poz. 334.

zowymi, zmierzająca do wpojenia wychowankom naukowego światopoglądu i socjalistycznej moralności [art. 1.4].

Z początkiem lat 80. deklaracja polityczna została wpisana w tekst kolejnej ustawy o szkolnictwie wyższym (1982) równie czytelnie.

Szkoły wyższe są państwowymi jednostkami organizacyjnymi, powołanymi do prowadzenia badań naukowych, kształcenia i socjalistycznego wychowania studentów zgodnie z Konstytucją Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej⁹.

Jednocześnie znalazł się tam zapis głoszący, iż „Szkoły wyższe w swej działalności kierują się zasadami wolności nauki i sztuki” [art. 2.3], jednak „kształcą studentów [...] na świadomych swych obowiązków i praw obywateli socjalistycznego państwa” [art. 2.1].

Ostatnie 25-lecie historii Polski przyniosło istotne zmiany w przepisach prawa dotyczącego szkolnictwa wyższego. Cytowany akt zastąpiła w 1990 r. ustawa o szkolnictwie wyższym¹⁰. Pierwszym komunikatem nowego prawa o szkolnictwie wyższym (1990) był zapis o niezależności światopoglądowej w zakresie badań i działań prowadzonych w ramach uczelni:

Szkoły wyższe [...] są organizowane i działają na zasadzie wolności badań naukowych, wolności twórczości artystycznej i wolności nauczania¹¹.

Ustawa zawierała w sobie stwierdzenia o „wychowaniu[u] studentów w duchu poszanowania praw człowieka, patriotyzmu, demokracji i odpowiedzialności za losy społeczeństwa i państwa”, o staraniach o to, „aby w środowisku akademickim panował kult prawdy i sumiennej pracy oraz atmosfera wzajemnej życzliwości”¹².

Po wejściu w życie ustawy z 1990 r., a także nowej konstytucji z 1997 r., która zagwarantowała autonomię szkół wyższych, szkolnictwo wyższe wkroczyło w okres intensywnego rozwoju. Potrzebne było nowe prawo o szkolnictwie wyższym, które uchwalono w 2005 r. ustawę *Prawo o szkolnictwie wyższym*¹³ – jak zauważa prawnik Stanisław Waltoś – „znowelizowano w ciągu sześciu lat, do marca 2011 r., aż 18 razy. Porwał ją więc z sobą nurt inflacji legislacyjnej, pląga ostatnich 15 lat”¹⁴.

⁹ Ustawa o szkolnictwie wyższym z dnia 4 maja 1982 r. Dz.U. nr 14 poz. 113, art. 1.1.

¹⁰ Ustawa z dnia 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym. Dz.U. 1990 nr 65 poz. 385.

¹¹ *Ibidem*, art. 2.1.

¹² *Ibidem*, art. 3.3.

¹³ Ustawa *Prawo o szkolnictwie wyższym* z dnia 27 lipca 2005 r. Dz.U. nr 164 poz. 365.

¹⁴ S. Waltoś: *Korzenie współczesnego szkolnictwa wyższego...*, s. 48.

Jak wynika z cytowanych fragmentów, w ustawodawstwie stwarzającym podstawy organizacji i funkcjonowania szkolnictwa wyższego w Polsce charakterystyczny rys stanowiły widoczne nawiązania do ustroju politycznego kraju. Przez ponad 40 lat były to odniesienia do ideologii socjalizmu, które skończyły się wraz z okresem PRL i przejściem naszego państwa do systemu wolnej demokracji.

W okresie socjalizmu w Polsce w istniejących ramach ustawowych decyzją władz resortu szkolnictwa wyższego powoływano do istnienia ośrodki kształcące bibliotekarzy i specjalistów informacji. Rozwijały one swoją działalność w systemie szkolnictwa wyższego, którego funkcjonowanie w poszczególnych aspektach normowały treści zawarte w dokumentach wykonawczych (rozporządzenia, zarządzenia).

1.3. Początki i rozwój studiów bibliotekoznawczych w latach 1945/1946–1974/1975

W Rozporządzeniu Ministra Oświaty z 11 lutego 1946 r. w sprawie utworzenia katedr i zakładów naukowych w Uniwersytecie Łódzkim zapisano:

Tworzy się w Uniwersytecie Łódzkim następujące katedry wraz z połączonymi z nimi zakładami naukowymi: na wydziale humanistycznym: [...] 38. bibliotekoznawstwa¹⁵.

Jednostka ta „jako pierwsza i przez kilka lat jako jedyna w Polsce torowała bibliotekoznawstwu drogę do wyższych uczelni”¹⁶.

W Katedrze Bibliotekoznawstwa w Łodzi zrealizowane zostały pierwsze przewody kwalifikacyjne wybitnych naukowców rozwijających dyscyplinę wprowadzoną do programu uniwersyteckiego¹⁷. W 1948 r. miała miejsce habilitacja bibliotekoznawcza dr. Adama Łysakowskiego¹⁸ (na podstawie 2-tomowej pracy *Katalog przedmiotowy. Teoria*, Wilno 1928 i *Katalog przedmiotowy. Podręcznik*, Warszawa 1946), a w 1952 r.

¹⁵ Rozporządzenie Ministra Oświaty z dnia 11 lutego 1946 r. w sprawie utworzenia katedr i zakładów naukowych w Uniwersytecie Łódzkim. Dz.Urz. Min.Ośw. 1946 nr 3 poz. 69, par. 1.

¹⁶ H. Więckowska: *Pierwsza w Polsce Katedra Bibliotekoznawstwa*. „Przegląd Biblioteczny” 1969 z. 2–3, s. 132.

¹⁷ M. Bieńkowska podała, że w okresie międzywojennym habilitację z bibliotekoznawstwa osiągnęli wybitni uczeni: Ludwik Bernacki, Aleksander Birkenmajer, Kazimierz Piekarski, Stefan Wierczyński. Zob. B. Bieńkowska: *Czterdzieści lat Katedry prof. Aleksandra Birkenmajera*. „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 1991 R. XXXVI nr 3, s. 70.

¹⁸ *Kalendarium życia i działalności Adama Łysakowskiego*. W: Adam Łysakowski bibliotekarz, bibliograf, bibliolog. Materiały z sesji Jubileuszowej. Warszawa 10 września 2002. Warszawa 2003, s. 22–24.

pierwszy bibliotekoznawczy doktorat mgr. Karola Głombiowskiego¹⁹, na podstawie pracy napisanej pod kierunkiem Jana Muszkowskiego zatytułowanej *Biblioteka Franciszkanów w Nysie w świetle inwentarza z roku 1678* (Wrocław 1953).

Lata 1945–1952 w dziejach łódzkiego ośrodka bibliotekoznawstwa są traktowane jako etap pionierski. W tym czasie prof. Jan Muszkowski, nie czekając na zatwierdzenie programu kształcenia przez Ministerstwo Oświaty, rozpoczął zajęcia ze studentami. Jednak, jak sam pisał, dzieląc się doświadczeniem kilku pierwszych lat:

aż do 1949 roku praca odbywała się bez zatwierdzonego przez władze programu, w nastroju niepewności co do podstawowych warunków studiów, nie dających na razie gwarancji ukończenia i uzyskania takich czy innych stopni naukowych²⁰.

Krótko po rozpoczęciu zajęć dydaktycznych na UŁ J. Muszkowski wypowiedział się niejako „na gorąco” na temat nowej sytuacji i rysujących się możliwości nauczania akademickiego. W krótkim tekście z 1945 r. na łamach „Bibliotekarza” czytamy:

Sam fakt działania na terenie państwowej uczelni posiadającej wszelkie uprawnienia akademickie i rozporządzającej rozległą skalą specjalności naukowych pozwala na utrzymanie w pełni podstawowej zasady kształcenia pracowników książki²¹.

W tymże samym artykule zarysował swoją wizję rozwoju kształcenia w tym zakresie na Uniwersytecie.

Utworzona obecnie na Uniwersytecie Łódzkim w ramach Wydziału Humanistycznego katedra księgoznawstwa i bibliotekarstwa ma być rozbudowana do rozmiarów Studium Bibliotekarskiego²².

Planował zróżnicowane kształcenie dla poszczególnych grup pracowników książki. Dla „pracowników bibliotek powszechnych” i dla „kandydatów na stanowiska bibliotekarzy technicznych w bibliotekach naukowych i powszechnych [...]”, jak również pracowników księgarskich – dwa lata,

dla kandydatów do magisterium lub doktoratu, jak również dla kandydatów wymienionych w punkcie (a) czas trwania studiów określa się na lat cztery, a jeśli posiadają absolutorium lub zaliczenie co najmniej dwóch lat studiów na jakimkolwiek wydziale szkoły akademickiej – na dwa lata.

¹⁹ K. Migoń: *Karola Głombiowskiego droga do bibliologii*. W: *W kręgu nauki i bibliotek*. Warszawa 1993, s. 20–27.

²⁰ J. Muszkowski: *Pierwszy etap wyższych studiów bibliotekarskich UŁ (1945/46–1951/52)*. „Bibliotekarz” 1953 nr 1, s. 10–13.

²¹ J. Muszkowski: *Kształcenie bibliotekarzy*. „Bibliotekarz” 1945 nr 2–3, s. 5.

²² *Ibidem*.

W przywołanym punkcie (a) J. Muszkowski wymienia

kandydatów na stanowiska I kat.²³ w bibliotekach naukowych, uniwersalnych czy wyspecjalizowanych oraz w wielkich bibliotekach typu powszechnego, jak również kandydatów na kierownicze stanowiska w księgarstwie²⁴.

Profesor Muszkowski jednocześnie stawiał pytania:

Najpierw, czy da się pogodzić w tych ramach równorzędne kształcenie bibliotekarzy i innych pracowników książki, zwłaszcza księgarzy? [...] czy można kształcić wspólnie naukowców z oświatowcami [...]?

Obmyślony przez niego „program Studium”²⁶ (rekrutacja: 1945/1946–1947/1948) nie został zaakceptowany przez władze resortowe.

w dniu 4 listopada 1948 r. Prezydium Rady Głównej [Nauki i Szkół Wyższych], działając w zastępstwie Rady Głównej, „wyraziło zgodę na wprowadzenie specjalizacji z bibliotekoznawstwa w ramach magisterium z filologii polskiej”. Postanowiono wprowadzić specjalizację w bieżącym roku akademickim w tych szkołach, w których istnieją katedry nauki o książce, tzn. na razie tylko w Łodzi²⁷.

²³ Jest tu nawiązanie do prawnych regulacji stanowisk w państwowej służbie bibliotecznej według rozporządzeń Rady Ministrów z 1930 r. Zob. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 kwietnia 1930 r. o służbie przygotowawczej i egzaminie kandydatów na stanowiska I kategorii w państwowej służbie bibliotecznej. Dz.U. R.P. nr 36 poz. 294: „Do służby przygotowawczej w bibliotekach mogą być dopuszczeni kandydaci, odpowiadający warunkom określonym w art. 6 i 7 ustawy o państwowej służbie cywilnej, jeżeli złożyli dowody odbycia wyższych studiów, zakończonych przepisaniem egzaminami [...] lub też uzyskali zwolnienie od przepisanego poziomu wykształcenia” [art. 2]. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 kwietnia 1930 r. o służbie przygotowawczej i egzaminie kandydatów na stanowiska II kategorii w państwowej służbie bibliotecznej. Dz.U.R.P. nr 36 poz. 295: „Do służby przygotowawczej mogą być dopuszczeni kandydaci odpowiadający warunkom określonym w art. 6 i 7 ustawy o państwowej służbie cywilnej, jeśli wykażą się dowodem ukończenia szkół z zakresem wykształcenia średniego ogólnokształcącego lub zawodowego [...] lub też zwolnieniem od przepisanego poziomu wykształcenia” [art. 2].

²⁴ J. Muszkowski: *Kształcenie...*, s. 5.

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ „Na program Studium składają się wykłady i ćwiczenia następujących trzech grup: 1. stanowiące trzon specjalizacji [...] w zakresie następujących zagadnień: zagadnienia produkcji, obiegu i konsumpcji książki, teoria i historia bibliografii, wstęp do socjologii książki, bibliotekarstwo i historia bibliotek, teoria i metody badania czytelnictwa, pedagogika biblioteczna, zasady bibliologii, zagadnienie księgarstwa wydawniczego i sortymentowego, historia księgarstwa”. *Ibidem*.

²⁷ J. Muszkowski: *Pierwszy etap...*